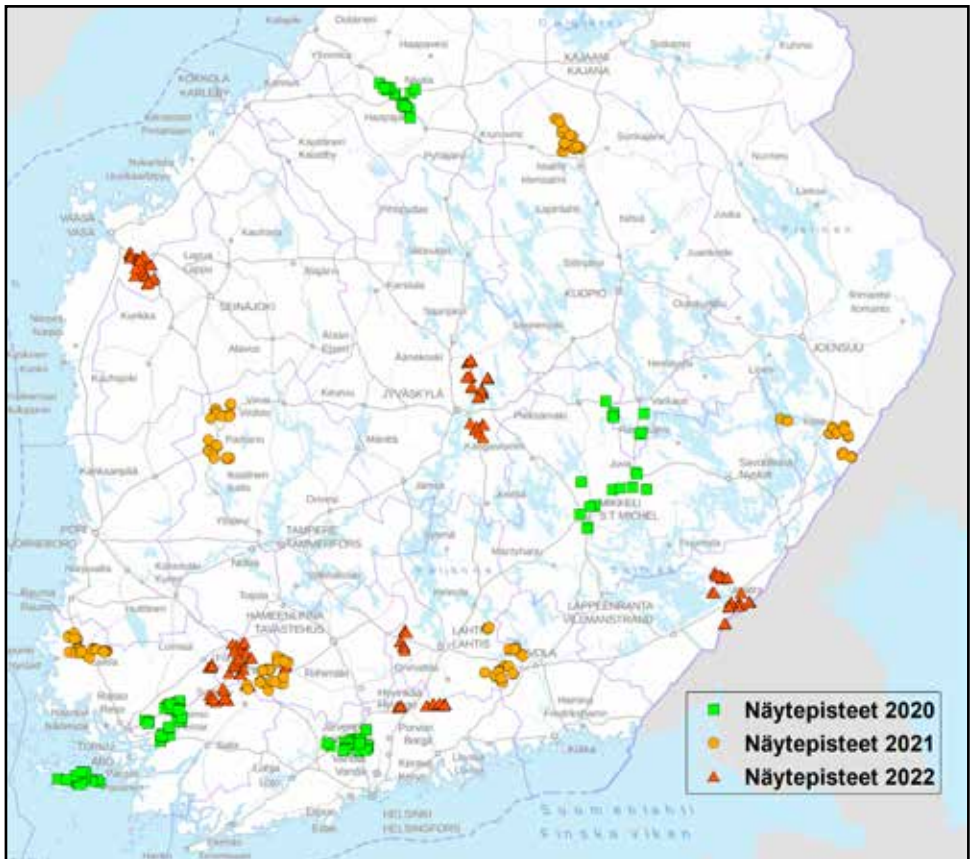

Uutta tietoa kevätiljapeltojen rikkakasvilajistosta

Jukka Salonen, Heikki Jalli, Anne Muotila ja Pentti Ruuttunen

Kylänurmikka ja tädykkeet ovat runsastuneet kevätiljapelloilla aiempiin vuosikymmeniin verrattuna. Luonnonvarakeskuksen (Luke) rikkakasvipartiot keräsivät seurantatietoa noin 550 pellolta vuosina 2020-2022. Hankkeeseen osallistui yli 200 maatilaa Etelä- ja Keski-Suomesta.

Kartta 1. Kevätiljapeltojen rikkakasviseurannan havaintopaikat 2020-2022. Hannu Ojanen, Luke.

Kolmevuotinen kevätiljapellojen rikkakasviseuranta urakoitiin havaintojen osalta päätökseen heinäkuussa. Useimilla seurantapelloilla kasvukausi oli siihen mennessä ollut varsin suotuista viljan kasvulle. Juhannuksen tienoille osunut hellejakso ei näännyttänyt rikkakasvejakaan. Sademäärien suuret paikalliset vaihtelut näkyivät kasvustoissa.

Kesän 2022 rikkakasvihavaintoja kerättiin viideltä seuranta-alueelta hieman yli 200 pelloilta. Jokaisella pelloilla oli 10 satunnaisesti sijoitettua havaintopistettä. Tutkimukseen osallistui sekä karjatiloja että kasvintuotantotiloja, jotka pääosin olivat aiemmissa seurannoissa mukana olleita yhteistyökumppaneita. Luomuviljelyksiä oli kullakin alueella 10-15 % tutkituista pelloista.

Kuva 1. Pienannosaineet eivät enää tehoa pihatähtimöön kaikkialla. Kuva: Jukka Salonen

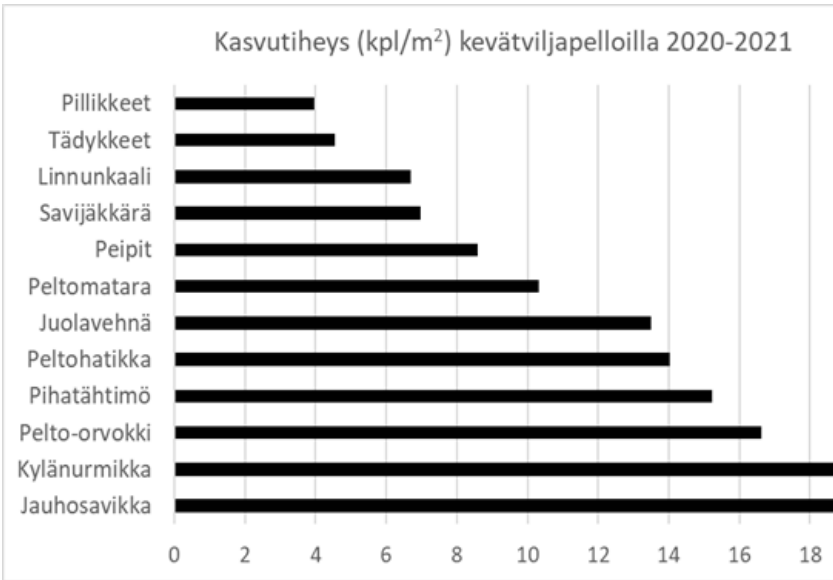
Lajisto muuttuu, savikka säilyy

Kesän 2022 havaintoaineistoa vielä käsitellään, mutta kahden ensimmäisen vuoden perusteella jauhosavikka näyttää edelleen löytävän kasvutilaa kevätiljapelloista, etenkin luomutiloilla. Pelto-orvokki ja pihatähtimö lukeutuvat edelleen runsaimpien lajien joukkoon. Pihatähtimö kärsii kuivissa oloissa, mutta on toisaalta kehittänyt resistenssiä pienannosaineita vastaan monilla pelloilla (kuva 1).

Tiivistyneet savimaat eivät ole suotuisia kasvupaikkoja viljoille, etenkin ohralle. Kylänurmikka näyttää pärjäävän tallatuillakin pelloilla ja kasvaa maanpeittokasviksi runsaana esiintyessään (kuva 2). Kylänurmikkaa ja tädykkeitä havaittiin yleisemmin kuin aiemmissa seurannoissa. Kahden ensimmäisen vuoden aineistosta nousee myös savijakkärä runsaana esiintyneiden lajien joukkoon, mutta useimmiten siitä ei ole viljalle merkittävää haittaa.

Kuva 2. Kylänurmikka täyttää vapaat kasvupaikat tiiviissä savimaassa. Kuva: Jukka Salonen

Kaavio 1. Kevätiljapelloilla runsaimpina esiintyneet rikkakasvilajit kahtena ensimmäisenä seurantavuonna 2020-2021. Aineisto kerätty 55 luomuna ja 290 tavanomaisesti viljellyltä pellolta.

Kuva 3. Peltokiertoa (*Convolvulus arvensis*) tavattiin Imatralla ohrapellolla, jolla oli luomuhistoria. Kuva: Pentti Ruuttunen

Joitakin harvinaisuuksia tavattiin, kuten peltokierto imatralaisella ohrapellolla (kuva 3). Edelliskesänä 2021 juuri Ruokolahden-Imatran seudulla paikoin yleisesti tavattua kananhirssiä ei tänä vuonna osunut seurannan haaviin.

Vilja pärjää, kun olot suotuisat

Alkukesän suotuisimmat kasvuolot näyttivät olleen Pohjanmaalla; Laihialta kerätyt viljanäytteet olivat reheviä. Kaakois-Suomen viljatkin näyttivät hyviltä, mutta Jokioisten seudulla kasvustot olivat kärsineet kuivuudesta ja jääneet mataliksi. Kevätiljoja oli kylvetty useilla seurantalohkoilla talven tuhoamien syysviljojen tilalle, joko kokonaan tai lohkon heikoimpia osia paikaten (kuva 4).

Kuva 4. Rikkakasveja määritettiin myös kevätviljoista, joita oli kylvetty talven runteleman syysviljan aukkoihin. Kuva: Jukka Salonen

Rikkakasviseurannan pelloilta kerätään näytteet sekä rikkakasveista että viljasta. Vilja näyttää edelleen pärjäävän rikkakasveja vastaan, sillä rikkakasvien tuottaman kasvimassan osuus on keskimäärin 5 % viljan ja rikkakasvien kokonaispainosta. Luomupelloilla rikkakasvien osuus on luonnollisesti suurempi ja kemiallisen rikkakasvitorjunnan viljelyksillä huomattavasti keskiarvoa pienempi. Rehevä luomuvilja, varsinkin seoksena herneen kanssa, pitää yksivuotiset rikkakasvit kurissa. Monivuotisten rikkakasvien kanssa luomussa on haastavampaa kuin tavanomaisessa viljelyssä. Viljasatoja ei tutkimuksessa määritetty.

Karjatiloilta on nykyään melko yleistä viljellä rehuviljaa tilan omaan käyttöön seosviljana eli ”sekulina”. Kol-

menkin viljalajin seosviljoja sisältyi rikkakasviseurannan lohkoihin ainakin Vieremällä 2021 ja Imatran-Ruokolahden seudulla 2022. Ainakin teoriassa seosviljat voivat kilpailla rikkakasvien kanssa puhdaskasvustoja paremmin, koska eri viljalajien toisistaan eroavat olosuhdevaatimukset ja taudinkestävyysominaisuudet varmistavat hyvän peittävyden kaikissa oloissa. Kasvuolot kun saattavat vaihdella pellon eri osissakin.

Aineisto käsittelyyn, vertailuun ja tuotoksiin

Kolmen vuoden aikana kerätty seuranta-aineisto paketoidaan syksyn ja talven aikana valmiiksi tulosten raportointia varten. Uutisoitavaa riittää sekä tuottajille, neuvojille että tieteelle. Nyt päättynyt urakka oli viides seurantakierros, joka

täydentää 1960-luvun alussa aloitettua rikkakasvilajiston pitkäaikaisseurantaa. Yhteistyö seurantatilojen viljelijöiden kanssa on ollut sujuvaa, vaikka sukupolvet ja joidenkin tilojen omistajat vaihtuvat. Ruokaviraston tietokannoista poimimme yhteystietoja ja seurantalohkojen esikasveja. Vanhaan isäntäväkeen turvaudutaan tietojen hankinnassa, kun peltojen vuokraaminen on tuonut uusia viljelijöitä rinkiin. Viljelijät ovat nykyään kovin kiireisiä, mutta yhteydenpito hoitui kännykällä ja sähköpostilla.

Kirjoittajat ovat Luonnonvarakeskuksen (Luke) Rikkakasviseurannan tiiminvetäjiä

Kuva 5. "Ohi on", huokaisevat tutkimusmestarit Susanna Lehtonen (vas.) ja Anne Muotila. Työpari syynäsi yli 150 kevätviljapeltoa kolmen seurantavuoden aikana. Kuva: Susanna Lehtonen